

04070, Київ, вул.Борисоглібська, буд.3, 2-й поверх
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

2nd floor, 3 Borysoglibska str., Kyiv 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

№ 2/2-20 від 20_VII_2020 р.

Голові Верховного Суду
Данішевській В.І.

01043, м. Київ, вул. П. Орлика, 8
тел. контакт-центру 0-800-501-492
e-mail:inbox@supreme.court.gov.ua

Шановна Валентина Іванівна!

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» в п. п. 1 – 3, 7 ч. 2 ст. 36 покладає на Верховний Суд обов'язки здійснювати правосуддя як суд касаційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, – як суд першої або апеляційної інстанції; здійснювати аналіз судової статистики й узагальнення судової практики; надавати висновки з питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою; забезпечувати апеляційні і місцеві суди методичною інформацією з питань правозастосування.

Відповідно до п. п. 8, 9 ч. 6 ст. 42 даного Закону голова касаційного суду: організовує ведення та аналіз судової статистики в касаційному суді, вивчення судової практики, інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства; сприяє виконанню вимог щодо підтримання кваліфікації суддів касаційного суду, підвищення їхнього професійного рівня.

Згідно п. 10⁻¹, п. 10⁻² ч. 2 ст. 46 Закону Пленум Верховного Суду має такі повноваження:

10⁻¹) з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні окремих категорій справ узагальнює практику застосування матеріального і процесуального законів,

систематизує та забезпечує оприлюднення правових позицій Верховного Суду з посиланням на судові рішення, в яких вони були сформульовані;

{Частина другу статті 46 доповнено пунктом 10¹ згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

10²) за результатами аналізу судової статистики та узагальнення судової практики надає роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування законодавства при вирішенні судових справ;

{Частина другу статті 46 доповнено пунктом 10² згідно із Законом № 2147-VIII від 03.10.2017}

Отже, Верховний Суд має достатньо правових інструментів й важелів, щоб усувати прогалини та колізії правозастосування і вирішити проблему відсутності єдності судової практики.

2. Стаття 24 КПК гарантує учасникам кримінального провадження право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в передбаченому цим Кодексом порядку.

В ч. 2 ст. 303 КПК визначено: рішення (дії, бездіяльність) слідчого чи прокурора, окрім указаних в ч. 1 ст. 303 КПК, можуть бути оскаржені під час підготовчого судового засідання згідно з правилами ст. ст. 314 – 316 Кодексу.

Тобто, в кримінальному процесуальному законі законодавець закріпив право сторони захисту оскаржити в підготовчому засіданні незаконні рішення, дії, бездіяльність слідчого і прокурора. Водночас, належне стороні захисту право породжує в суду обов'язок розглянути в підготовчому засіданні скарги захисту і за результатами розгляду прийняти відповідне рішення.

Правовий інститут оскарження на стадії підготовчого провадження незаконних процесуальних рішень слідчого (прокурора), поміж іншим, – своєрідний законодавче втілений в КПК «процесуальний фільтр», законне використання якого спроможне істотно розвантажити місцеві суди.

Річ у тому, що значний відсоток кримінальних проваджень складають справи з очевидними, грубими процесуальними помилками, котрі були допущені на стадії досудового розслідування, і закономірний фінальний результат по цим справам – виправдувальний вирок.

Нерідко в підготовчому судовому засіданні виявляється, що обвинувальний акт й інші процесуальні дії сторони обвинувачення були вчинені поза межами строків досудового розслідування.

Іноді з'ясовується, що всупереч прямій забороні ч. 5 ст. 36 КПК прокурор незаконно доручив розслідувати підслідне НАБУ кримінальне правопорушення іншому органу досудового розслідування.

Трапляється, що в порушення вимог ч. 3 ст. 214 КПК до суду надходить обвинувальний акт за кримінальним правопорушенням, відомості про яке взагалі не вносилися до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Бувають випадки, коли після надходження до суду обвинувального акту встановлюється факт не набуття особою статусу підозрюваного, оскільки на письмовому повідомленні про підозру стоїть відмітка: цей документ прокурор підписав перебуваючи поза межами юрисдикції держави Україна.

Логічне виникають питання: чи є в тому державний інтерес, щоб одвічно «нежиттєздатні» справи роками тягнулися судовим провадженням?

Навіщо витратити колосальні державні ресурси на підтвердження факту правової нікчемності зібраних обвинуваченням матеріалів (доказів), якщо це було очевидним суду ще в підготовчому провадженні?

В чому полягає сенс, щоб ці кримінальні справи тисячами накопичувалися в судах, перенавантажували судову систему з усіма негативними наслідками, що з цього випливають?

Законодавець заздалегідь і мудро сформулював ідею інституту скарги на стадії підготовчого провадження, щоб у разі виявлення на самому початку судового процесу очевидних, неприкритих, грубих порушень закону, ці справи, образно кажучи, «осідали на фільтрі» підготовчого судового засідання й тут же завершувалися.

3. На жаль, суди не використовують належним чином цей правовий ресурс, а сама судова практика скарги в підготовчому засіданні – не розвинута. Причина – віяло нерозв'язаних процесуальних питань, яких місцевому суду самотужки без чіткої і послідовної лінії Верховного Суду в розгляданій царині не вирішити.

Приміром, за якими правилами місцевий суд повинен розглядати скарги, якщо в Главі 27 КПК «Підготовче провадження» алгоритм розгляду судом скарг детально не прописаний?

На підставі яких документів повинні розглядатися скарги сторони захисту, якщо ч. 1 ст. 291 КПК містить застереження: надання суду інших документів до початку судового розгляду забороняється?

Суд щоразу зобов'язаний видалятися до нарадчої кімнати для вирішення кожної конкретної скарги сторони захисту чи може прийняти одну ухвалу по всім скаргам загалом?

Чи може суд в підготовчому засіданні прийняти інші рішення, аніж визначені ч. 3 ст. 314 КПК, чи в цій статті міститься вичерпний перелік рішень суду?

Очевидно, що на ці й на десятки інших проблемних питань підготовчого судового засідання Верховний Суд мав би дати чіткі, конкретні та однозначні відповіді, сформувавши тим самим єдину судову практику.

На жаль, очікуваної юридичною спільнотою реакції від Верховного Суду немає. І це при тому, що КПК України був прийнятий ще 13.04.2012 р., пройшло вже більше 8 років, а Верховний Суд так і не спромігся сформулювати правову позицію з проблемних питань підготовчого провадження.

Доходить вже до того, що в профільних установах з підготовки суддів слухачам надаються рекомендації, що в разі надходження скарг сторони захисту ці скарги в підготовчому засіданні не треба розглядати, але просто долучати їх до матеріалів кримінальної справи.

Постають питання: на яких підставах так навчають майбутніх суддів? Де в законі такі права суду прописані? Для чого суддя так має вчиняти, якщо після завершення підготовчого засідання скарги вже не можуть більше розглядатися?

До речі, і Касаційний кримінальний суд розділився в підходах щодо процедури розгляду скарг в підготовчому судовому засіданні.

Враховуючи вищевикладене, прошу Вас, Шановна Валентина Іванівна, –

1. В межах наданих Вам як Голові Верховного Суду прав і покладених обов'язків забезпечити підготовку і надання Верховним Судом правових висновків щодо застосування ч. 2, ч. 3 ст. 303, ст. ст. 314–317 Глави 27. «Підготовче провадження», а також застосування інших норм і положень Кримінального процесуального кодексу України, які в своїй єдності встановлюють правила і процедури проведення підготовчого судового засідання.

2. Забезпечити прийняття і офіційне опублікування правових висновків чи то в виді постанови, узагальнення або роз'яснення Пленуму Верховного Суду; або в вигляді узагальнення судової практики чи роз'яснення Касаційного кримінального суду, або хоча б у форматі інформаційного листа даного касаційного суду. Це питання – на повний Ваш розсуд.

3. В разі наявності організаційних, методичних або інших ускладнень в Верховного Суду з невідкладним розробленням проекту правових висновків, адвокатська спільнота готова долучитися до процесу підготовки відповідного проекту. Аби тільки правниче середовище в стислі строки змогло отримати від Верховного Суду давно затребуване рішення актуальної правової проблеми.

В нас, в адвокатів, є значний пласт теоретичного і практичного матеріалу з розглядової проблематики. Ми готові в разі потреби надати його Верховному Суду для вирішення спільного для нас завдання з удосконалення українського правосуддя.

Сподіваємося на державницький підхід з Вашого боку при розгляді даного звернення. Заздалегідь дякуємо.

З повагою,

Голова Комітету

Олександр Готін